

Tizenöt éves a Bolyai János Matematikai Társulat

Beszélgetés az első főtítkárral

Ezerkilencszáznegyvenötben, a magyar szellemi élet újjászületésének idején, a magyar matematikusok is megtalálták egymást, kivéve azokat, akiket elhurcolt és megölt a német fasizmus, vagy már korábban száműzte őket az ország, szélnek eresztette őket a világba, mert itthon nem volt becsületük. A Horthy-rendszer alatt igen sok tehetséges matematikus hagyta el az országot, a többi között Pólya György, Radó Tibor, Szász Ottó, Ries Marcell, Fekete Mihály. Budapestről származott el Teller Ede matematikus-fizikus is, aki az atomkutatásban az amerikaiaknak dolgozik most.

Szegedi matematikusok vállalkozása

A felszabadulás után az Eötvös Loránd Matematikai és Fizikai Társulat nem is működött. Szegedi matematikusoknak jutott az a sürgető és megfontolt feladat, hogy ismét összefogják az erőket. Így jött létre kétévi előkészítő munka után, május 15-én a Bolyai János Matematikai Társulat, amelynek bölcsőjénél ott volt Székely-Nagy Gyula, Kalmár László, Rédei László, Székely-Nagy Béla, Tusán Pál, Rényi Alfréd és Aczél János professzorok, továbbá Bakos Tibor, Sós Paula és Selez Tibor, hogy csak néhány nevet említsünk.

Az első lépések

Az akkor szegedi székhellyel működő Bolyai János Matematikai Társulat első főtítkára, dr. Kalmár László, a Szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézetének igazgató-professzora így emlékezik vissza a társulat kezdeti lépéseire:

— Célunk volt a matematikai kutatómunkát újra fel-támasztani, s összefogni az erőket a közösségi munkába. Sürgette a társulat létrejöttét a tehetséges fiatalok gardájának jelentkezése is, valamint a kész eredmények

publikálásának igénye. Em-lékszem — mondotta dr. Kalmár László professzor —, hogy az első „folyóiratunk” feladvány-gyűjteményét tartalmazott stencilezett formában, amelyet két lelkes középiskolai tanár, Bakos Tibor és Sós Paula szerkesztett. Már a kezdet kezdetén igen sok ismeretterjesztő előadást tartottunk a szegedi üzemekben, később pedig országos matematikai versenyeket hirdettünk meg.

— Az első matematikai versenyt — mondotta a professzor — 1947-ben rendeztük Szegeden, majd a társulat tagjai Debrecenben és Budapesten is tartottak előadásokat. Az alapító közgyűlésünkön 41 matematikus jelent meg, s Budapestről és más városból még húszan csatlakoztak a társulat tagjaihoz. Később, 1949-ben Budapesten megtartott első közgyűlésünkön, taglétszá-munka már 142 volt. Ebben az évben jelent meg két szaklapunk, a Matematikai Lapok és a Középiskolai Matematikai Lapok is.

Új kutatási eredmények

— Az időközben megalakult Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségébe lépett be társulatunk kétévi eredményes mű-

ködés után, s így a Bolyai János Matematikai Társulat székhelye továbbá nem Szeged, hanem Budapest lett.

Dr. Kalmár László professzor elmondotta, hogy addig is az előadóképek egész sorát rendezték meg, s új kutatási eredmények láttak napvilágot, továbbá számos külföldi tudós is tartott előadást a társulat vendégeként. Többek között P. Li-bois belga, I. S. Haldane és L. J. Mordell angol, L. Garding svéd professzorok, valamint Szegő Gábor és Erdős Pál, az akkoriban Amerikában élő matematikusok.

A szegedi bölcsőben született Bolyai János Matematikai Társulat országos és nemzetközi tekintélyre tett szert másfél évtizedes működése alatt, s a fiatal tehetségek egész sorát adta azóta a magyar matematikai tudományoknak. A társulat egyik célja kezdetben is az volt: felkarolni a fiatal tehetségeket, valamint hazai és nemzetközi kapcsolatot teremteni a kutatók és tudósok között. S ezt a feladatot mindmáig sikerrel látotta be a gazdag hagyományokon épült Bolyai János Matematikai Társulat, amelynek az országban ma már tizennyhány csoportja működik eredményesen.

L. F.

Hogyan igazolhatja keresetképtelenségét a kisiparos?

Az Egészségügyi Minisztérium tájékoztatót adott ki a nyugdíjbiztosításra kötelezett kisiparosok keresetképtelenségének igazolásáról. Abban az esetben, ha a kisiparos iparát keresetképtelenséget okozó megbetegedése miatt szünetelteti, a nyugdíjárulék fizetési kötelezettsége alól való mentesítéséhez a keresetképtelenségét igazolnia kell. Ha a keresetképtelen, beteg kisiparos önkéntesen biztosított, az állami egészségügyi szolgálat illetékes or-

vosánál „önkéntes” biztosítási igazolvány-nyal kell jelentkeznie. Amennyiben a biztosított kisiparos önkéntes betegségi biztosításban nem vesz részt, „kérőlap” nyomtatvánnyal kell az illetékes orvosnál jelentkeznie. A keresetképtelenséget az orvos nyomtatványon igazolja. Kórházi ápolás esetén a kórházi igazolást kell elfogadni. A keresetképtelenség megállapítására és igazolására vonatkozó eljárás költség- és illetékmentes.

Ezután a televízió kamerája ismét a földhajtó fedélzetét mutatja... A riportert Talanyinhoz fordul.

— Szergej Petrovics, hogyan sikerült a földhajtó számára olyan anyagot előállítani, amely a föld mélyében nem válik szilárd folyadékká?

— A kérdés feltevése nem egészen pontos — válaszolja Talanyin. — Földhajónkhoz mi nem új anyagot kerestünk, hanem arra törekedtünk, hogy új tulajdonságokat adjunk ismert anyagoknak. Itt döntő jelentőségű volt a fémek kvázi-mágneses tömörítésének felalálása.

— Nem tudna legalább nagy vonásokban megismertetni bennünket e találmány alapelveivel? — kéri a riportert. — Pavel Dmitrijevics szavazására szerint „röviden” szólna — beszélgetünk róla — mosolyog Talanyin. — Lám, miről is van szó...

Talanyin a földhajtó átlátszó makettjéhez vezeti a riportert. A műszertáblán megnyom egy gombot, s a földhajtó makettjének átlátszó burkában hajszálvékony sávok sűrű hálózata jelenik meg.

— A fémek teljes vastagságában áthatja az elemi részecskék mágneses erőtere. Ez az erőter olyan vázát, armatúrává válik, amely a fém valamennyi atomját összefűzi...

Talanyin kikapcsolja a műszert, s fokozatosan eltűnik a kvázimágneses erőterek képe.

— Igen ám, de meg kell oldani még egy ugyanolyan nehéz problémát, mint a nyomás leküzdése, ez pedig a hűtés problémája... Azok az eszközök, amelyeket az űrhajókon alkalmaznak, itt nem felelnek meg. Hiszen nincs hová elvezetni a hőt...

Talanyin gyufát gyújt és a földhajtó makettjéhez viszi. A láng közelédtéve a makett burkában kezdenek „megjeleni a kvázimágneses tömörülés vonalai.

— Mi nem arra törekedtünk, hogy földhajónkat megszabadítsuk a haladása közben keletkező melegről. Ellenkezőleg... A földhajtó burkában fellépő hőenergiát a kvázimágneses tömörítés energiájává alakítjuk és a hajtóművek táplálására használjuk fel. Így tehát hajónk a földben magának a föld energiáját felhasználása révén halad. Egyébként nincs ebben semmi meglepő. Vajon az általunk felhasznált energiatípusok többségét nem a földből vesszük?

— Egészen fantasztikus! — jegyzi meg a televízió riportere.

— Most már a földhajtó szerkezetéről sok minden világos önk előtt. Amint látják — mutat Talanyin a makettre — a földhajónak több rekesze, munkaterme van, amelyek mintegy a hajtóműre vannak fűzve. A hajtómű tulajdonképpen a földhajtó gerincében elhelyezett kúpszerű kamrák rendszere. A hajó, miközben a föld mélyében halad, a kamrákon átbocsátja az ultrahangfűrével felőrölt közeteket...

— Szabad legyen még egy kérdést feltennem — mondja a riportert. — A televízió nézői már tudják, hogy nagy mélységekben a földhajtó titokzatos akadályba ütközött. Mi gátolja, hogy ezt az akadályt a föld felszínéről figyeljük meg? Hiszen az égitesteket óriási távolságból le tudjuk fényképezni...

(Folytatjuk.)

Színészek és szerepek

Bicska Maxi: Kovács János

VANNAK dolgok, amik-ken vitatkozni lehet Brecht-tel. Az azonban egy pillanatra sem kétséges, hogy ha már játszunk, akkor az ő elképzelései szerint kell játszani.

Ez azonban nem könnyű. Brecht ugyanis valami egészen szokatlant, valami teljesen újat követel a színésztől. Azt akarja, hogy a színész ne élje bele magát teljesen a szerepébe, hogy időnként kilépjen belőle, pillanatokra vagy percekre felejtse el, kicsoda, és mit játszik, s váljék egy gondolat — legfőbbször természetesen az író — szöcskévé. Vagyis azt akarja Brecht, hogy a néző ne ringassa bele magát egy szerep adta hangulatba, hanem — amikor a színész a kilépéssel visszazökkenti az érzelmek és az illúziók világából — gondolkodjék, értékelje amit hallott és látott.

LEÍRVA mindez nagyon egyszerűnek látszik. Megvalósítása annál nehezebb. Annnyira, hogy nem egy Brecht-előadás elsősorban azért végződött kudarcra, mert se a rendező, se a színészek nem tudták megvalósítani ezt a látszólag egyszerű követelményt.

A szegedi Koldusopera nem bukott meg. Többek között azért sem, mert jó az előadás. A pesti Petőfi Színház produkciójához képest például egészen eredeti, önálló, jól játszanak a színészek, noha nem mindig Brecht szellemében. Talán csak egy olyan alakítása van az előadásnak, amelyben a szerep és az abból való kilépés, az „elidegenítési aktus”, ahogyan az író ezt a mozzanatot nevezi,

tehát a brecht technika végig gondosan kimunkálva, következetesen, a darab mindhárom felvonásában töretlenül, szerves egységben jelentkezik és valósul meg. Igaz, ez főszerep: a Bicska Maxi alakját megformáló Kovács János alakítása; a sikerbe kétségeltlenül jelentősen belezúszik.

PEDIG a szerep alkatilag nem is neki való. Magas, karcsú szépfiút képzelünk erre a szerepre, a század elejének izlése szerint. Kovács János játéka azonban ezt a nem lényegtelen nehézséget is feledtetni tudja, bizonyítja, hogy a legfontosabb végül is mindig a színészi munka.

Az alakítás a régi Kovács Jánosra emlékeztet. Kezdeti nagy szerepei után ugyanis egy időben úgy tűnt, mintha ez a tehetséges színész „leállt” volna. A Bicska Maxi alakítás arra bizonyítja, hogy ez a sajnálatos megtorpanás szerencsére nem volt végleges.

Ö. L.

Kezdődik a kecskebékaexport

A szegedi földművesszövetkezet befejezte az éticsiga felvásárlását. Június derekára összesen 25 mázsát veti át a gyűjtőktől, s ezt a MAVAD külkereskedelmi vállalat Franciaországba exportálta. Ugyancsak eredményes volt a „piócavadász” is: több ezer darabot szállított el Szegedről a földművesszövetkezet.

Most a „kecskebékaszexon” következik. Már a múlt évben mintegy tízezer, három-négy dekás város környéki, fiatal békát exportáltak nyugatra, de idén még többet kíván felvásárolni a földművesszövetkezet. A gyűjtők a kecskebékákat is a Dorozsmai úton adhatják át a szövetkezetnek, mely húsz forintjával veszi át kilóját.

Járványos szembetegség Szegeden

A járványos köthártya-és szaruhártya-gyulladás régebben főleg Távols-Keleten volt gyakori. Innen terjedt át a második világháború idején az Amerikai Egyesült Államok területére. Amerikából e betegséget a háború Európába is áthozta.

Ez év telén Budapesten volt ilyen járvány. Szegedre akkor ez nem terjedt át.

Az utolsó hónapokban

azonban városunkban és környékén egyre több ilyen megbetegedés történt, sőt előfordulása az utolsó hetekben járvány-szerű méreteket öltött.

Mivel e betegség tünetei könnyen felismerhetők, körözója és terjedési módja ismeretes, a lakosság segítségével e járvány leküzdhető.

A tünetek: az egyik szem kipirul, a szemrés kisebb lesz, a beteg úgy érzi, mint-ha valami a szemébe esett volna, folyik a könnye, sőt a fül előtt fájdalmas duzzanat, torokgyulladás és nátha sőt kisebb láz is kísérheti. Később átmenetileg a látás is csökkenhet, és a másik szem is enyhébb formában megbetegedhet.

A kórokozó a baktériumok-nál kisebb: a vírusok csoportjába tartozik, úgynevezett adenovírus, mely a garatváladék (és így nyál, tüsszentes, köhögés) és köthártyaváladék (könnny) közvetítésével terjed. Szegeden már 1955-ben és 1956-ban volt ilyen járvány, és sikerült is akkor Szegeden a kórokozóját kitenyészteni.

Terjesztésében az uszodák vize is fontos szerepet játszott. A fürdés a Tiszában ilyen szempontból veszélytelen.

Ezért a járvány a következő óvintézkedésekkel küzdhető le. Szembekendőbe köhögjünk, tüsszögjünk. Ne nyúljunk kézzel a szemünkhöz, gyakrabban mossunk kezet. Halasztható esetekben kerüljük a szemeszeti szakrendeléseket, járóbeteg-rendeléseket. Fokozottabban óvakodjunk a szemek kisebb sérüléseitől is (por, a szem megdörzsölése stb.). Szemesztőket szemvizsgáló orvosok szelvényes munkánál használjunk védőszemüveget.

A már megbetegedetteknek tilos az újszegedi uszoda, strand, gőzfürdő medencéiben fürödni mindaddig, míg a szemüket kezelő szakorvos ezt meg nem engedi.

A kezelés célja a betegség tartamának meg rövidítése és az — egyébként ritka — szövődmények megakadályozása. A betegség az esetek nagy részében magától is pár hét alatt meggyógyul.

Rádióműsor

Csütörtök
KOSSUTH-RÁDIO
4.30 Rákóczi induló. 4.30 Hírek. 4.40-7.59 Vidáman, frissen. Közben: 5.00 Falurádió. 5.30 Hírek. 6.20 Nehány perc tudomány. 6.30 Időjelzés. 7.00 Hírek. 7.10 Új könyvek. 7.30 Műsorajánló. 7.59 Időjelzés. 8.00 Műsorismertetés. 8.10 Táncezen. 8.55 Edes anyanyelvünk. 9.00 Macskaháza. Mesejáték. 9.45 Filmzene részletek. 10.00 Hírek. 10.10 Napirend. 10.15 Ze-

nekari muzsika. 11.00 Bolygónk éneketraja. 11.25 Színes népi muzsika. 12.00 Deli harangszó. 12.15 Gershwin-hangverseny. 13.00 Bemutattuk Jergenyi Viktornak szövegét költő. 13.20 Egy falu egy nőt. 14.00 Brahms-művek. 14.15 Emberek soráról döntenek. 14.25 Zenekari muzsika. 15.00 Hírek. Közlemények. 15.08 Időjárásjelentés. 15.10 Könyvzene. 15.35 Amikor az értelem aluszik. Regényrészletek. 16.00 Kettősök Mozart-operából. 16.30 Lányok, asszonyok. 16.45 Lendvai Kamilló: Kis szvit. 16.55 Műsorismertetés. 17.00 Hírek. 17.10 Moszkvai tudósítónk jegyzete. 17.30 Szív küldi. 18.05 Vajda János két verse. 18.10 Barát országok táncezenéből. 18.40 II. János király. 19.00 Közvetítés az Erkel Színházról: Erkel Ferenc: Bánk bán. György. Opera. A szünetben: 19.55-20.15: Esti krónika. 20.30 Beszélgetés az opera szereplőivel. 21.00-21.10 Erkel Ferenc zenészerzői arcképe. 21.20 Hírek. 22.20-22.35: Vers. Az opera után: Beszélgetés Bónis Ferenc zenekritikussal az elhangzott előadásról. 23.05 Szép idő! 24.00 Hírek. 0.10 Mozart: Esz-dúr kórtverseny. 0.30 Himnusz.

PETŐFI-RÁDIO
5.00 Reggeli zené. 6.00 Hírek. 6.35 Műsorajánló. 6.50 Tor-na. 8.00-8.10 Hírek. 14.00 Időjárás- és vízállásjelentés. 14.15 Operatízselekt. 15.10 „Egy boldogtalannak panasza” a halavány holdnál”. 15.35 Táncezen. 16.00 Hírek. 16.05 A költőidő saját hátsábjáról. 16.15 Magyar ná-ták. 16.45 Balázs a bűrgömb. Előszó. 16.55 Dalok magyar költők verseire. 17.10 Könnnyű orvoslás. 17.30 Beszélgetés Jérek. Jelenet. 17.35 Babadzsán-lan: Trió. 18.00 Hírek. 18.05 Feti hántversenyek. 19.00 Hírek. 19.05 Az Állam Néni Együttműködéséről. 19.35 Az „nyugat és erkölc” beszélgetése. 19.50 Hangszerszálok. 20.10 Előszó. 20.15 Muzsikával. Közben: 21.00-21.05 Hírek. 23.00 Hírek. 23.15 Műsorzárás.

Televízióműsor

17.45 Zenekedvelő gyerekek klubja. 18.30 Közvetítés a Csé-Cell Csőgyárból. 19.00 A jóvá-hét műsora. 19.05 Telesport. 19.30 TV-Híradó. 19.45 A Magyar Hír-tető műsora. 20.00 Házaságokból előszó. Magyar film. 21.30 Hírek. TV-Híradó.

A SÁNDORFALVI földművesszövetkezet gyakorlatilag rendelkezéskor áll a PENZÜGYI ELŐADÓT KERES azonnali belépéssel. Részletes önéletrajz posta útján küldendő be. Utaköltség-térítés csak felvétel esetén. FMSZ igazgatósági elnöke.

K 56

GYAKORLATTAL rendelkező lakatos, hegesztő, cér-názó, vetülékesvelő, szövő, valamint 8 általános iskolai végzettséggel rendelkező fiatalkorú

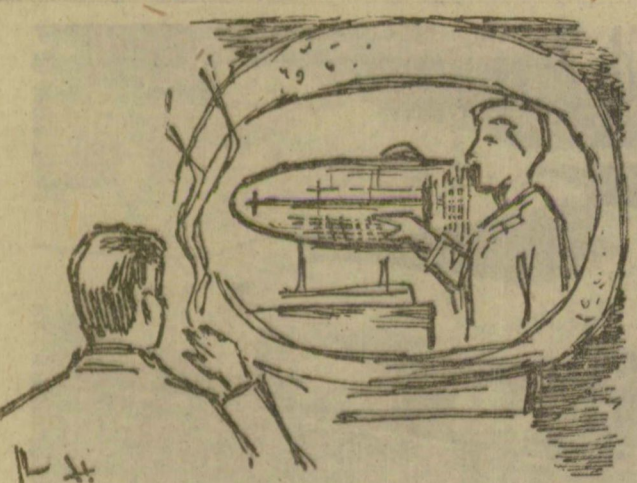
munkavállalókat felvesz

az Újszegedi Kender- Lenzővő Vállalat.



Boriss Sejnyin:
UTAZÁS A FÖLD MÉLYÉBEN
Tudományos-fantasztikus kisregény

(3.)
A laboráns az agyagsomót a két acélrud között a sajátológépbe helyezi.
— Tessék, kezdjük.
A nyomásmérő mutatója hirtelen kilendül és megáll a vörös jelzésnél.
— Nos, a Föld felületétől számítva, ez körülbelül a 20-ik kilométernél levő nyomásnak felel meg.
Jegorov megmutatja az acélrudakat, amelyekbe úgy bepreselődött az agyag, mint a gyertyába a bél.



— Nézzék csak! A páncél engedett az agyagnak. Kísérleteink azt bizonyították, hogy minden oldalról fennálló nagy nyomás közepette a szilárd anyag, hogy úgy mondjam, szilárd folyadékká válik... A Föld központjában el kell tűnnie a kemény és a puha, sőt a megolvadt folyékony test közötti különbségnek is.